

Oběť trestného činu

O tom, že poškozený je zvláště zranitelnou obětí, nevydává soud samostatné usnesení podle § 51a odst. 2 tr. ř. Rozhodne-li usnesením podle § 51a odst. 4 tr. ř. o ustanovení zmocněnce, uvede v jeho odůvodnění, na jakém podkladě takové postavení poškozeného dovodil. Toto usnesení je obviněný oprávněn napadnout stížností. Pro přiznání statusu zvláště zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. d) zákona č. [45/2013](#) Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů, nepostačuje pouhé konstatování, že je poškozený obětí některého z trestných činů tam uvedených, ale vždy je nutné zjistit i konkrétní zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy.

(Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové sp.zn. 13 To 277/2024 ze dne 24.9.2024)

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích z podnětu stížnosti obviněného M. F. podle § 149 odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 22. 8. 2024, sp. zn. 4 Nt 4182/2024.

Z odůvodnění:

I. Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Napadeným usnesením okresní soud přiznal poškozenému J. S. nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně a současně podle § 51a odst. 4 tr. ř. zmocněncem poškozeného J. S. ustanovil advokáta L. B. V odůvodnění usnesení okresní soud stručně poukázal na trestní řízení vedené proti obviněnému M. F. pro pokus zvláště závažného zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se měl obviněný dopustit vůči poškozenému J. S., a po rekapitulaci ustanovení § 51a tr. ř. a § 2 zákona č. [45/2013](#) Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“), dovodil, že poškozený má postavení zvláště zranitelné oběti a jakožto oběť trestného činu, který zahrnoval násilí, je u něj v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy s ohledem na vztah k osobě obviněného.

II. Stížnost obviněného

2. Proti tomuto usnesení podal obviněný v zákonné lhůtě stížnost.

3. V ní připomněl znění § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů a namítl, že v dané věci poškozeného nelze považovat za zvláště zranitelnou oběť ve smyslu uvedeného ani jiného ustanovení zákona. Nestačí totiž, že jde o oběť trestného činu, který zahrnoval násilí, ale je nezbytné, aby v konkrétním případě vyvstalo zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy, v posuzované věci pak podle názoru okresního soudu s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

4. Obviněný připomněl, že jeho vzájemný vztah s poškozeným nebyl nijak mimořádný, šlo o běžné

známé, nikoli o osoby, které by byly v postavení blízkých osob. Sám poškozený vztah popsal tak, že se s podezřelým stýkal, občas u něj přespal, nicméně trvale bydlí jinde. Není pak zřejmé, z čeho okresní soud dovodil, že by poškozenému hrozil vznik druhotné újmy, ani v čem by tato druhotná újma měla spočívat. V daném případě nebyl ani poškozený ve vztahu k obviněnému slabší osobou, natož osobou závislou. Bydliště měl zajištěné mimo bydliště obviněného, a obviněný je nadto pouhým nájemníkem a nájemní vztah lze považovat za skončený vzhledem k pobytu obviněného ve vazbě a nemožnosti hradit nájemné. Poškozený podle vlastních tvrzení bydlí u primární rodiny nebo u své přítelkyně, která žije navíc v jiné obci, a ani mu nehrozí vznik druhotné újmy, a to v žádném myslitelném ohledu.

5. Obviněný je proto přesvědčen, že poškozeného nelze považovat za zvláště zranitelnou oběť ve smyslu zákona o obětech trestných činů, nejsou tedy podmínky pro to, aby mu podle § 51a odst. 2 tr. ř. byl přiznán nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně a aby měl být zmocněnec ustanoven podle § 51a odst. 4 tr. ř. Navrhl proto, aby bylo napadené usnesení změněno, a to tak, že se poškozenému nárok na bezplatnou právní pomoc poskytovanou bezplatně zmocněncem nepřiznává.

III. Posouzení přípustnosti a důvodnosti stížnosti

6. Krajský soud, jemuž byl spis se stížností obviněného předložen, nejprve zkoumal, zda je v posuzované věci přípustná stížnost proti usnesení v celém jeho rozsahu.

7. Z ustanovení § 51a odst. 6 tr. ř. nepochybně vyplývá, že proti usnesení, jímž byl poškozenému ustanoven zmocněnec podle § 51 odst. 4 tr. ř., je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. Zákon však výslovně nezmiňuje možnost napadnout stížností postup podle § 51a odst. 2 tr. ř. Z textu zmíněného ustanovení i z výkladu jeho obsahu, jak bylo uvedeno například v nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 9. 2024, sp. zn. III. ÚS 2615/23, však nutno dovodit, že při posuzování otázky, zda má poškozený mít postavení zvláště zranitelné oběti podle zákona o obětech trestných činů, není namíste rozhodovat formou usnesení, ani ze zmíněného ustanovení trestního řádu požadavek vydávání rozhodnutí nevyplývá. V citovaném nálezu Ústavní soud podrobně rozebral, v jakých situacích a jakým způsobem postupovat stran posuzování postavení poškozených, zejména pokud by mělo jít o poškozené v postavení zvláště zranitelných obětí, s tím, že způsob uplatnění některých práv obětí plynoucích ze zákona o obětech trestných činů není ani v trestním řádu výslovně upraven. Soud obecně rozhoduje o tom, zda poškozený má nebo nemá nárok na bezplatnou právní pomoc, jde-li však zároveň o zvláště zranitelnou oběť ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů, vyplývá její nárok automaticky přímo ze zákona, a proto není nutné o jeho přiznání vydávat usnesení. Shodný názor byl vyjádřen i v nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2020, sp. zn. III. ÚS 2842/20. Pokud by osoba, která se považuje za zvláště zranitelnou oběť, výslovně požádala, aby bylo rozhodnuto o tom, zda jí nárok na bezplatnou právní pomoc podle § 51a odst. 2 tr. ř. náleží či nikoliv, může soud usnesením existenci tohoto nároku deklarovat, a to přiměřeně postupem předvídaným v § 51 odst. 1 tr. ř., usnesením, proti němuž je přípustná stížnost ve smyslu § 51a odst. 6 tr. ř.

8. S ohledem na uvedené tak krajský soud dovodil, že i v situaci, kdy okresní soud ve výroku svého rozhodnutí odkázal na ustanovení § 51a odst. 2 tr. ř. stran posuzování otázky, zda má mít poškozený nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně v postavení zvláště zranitelné oběti, šlo o řešení předběžné otázky, o níž nebylo nutné rozhodovat samostatným výrokem ve smyslu § 51a odst. 2 tr. ř. V návaznosti na ustanovení zmocněnce podle § 51a odst. 4 tr. ř. však jde o součást rozhodnutí, proti němuž je namíste připustit stížnost jako opravný prostředek. Stížnost pak podal obviněný jako osoba dotčená obsahem rozhodnutí, a to v zákonné lhůtě, takže z podnětu podané stížnosti musel krajský soud ve smyslu § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumat napadené usnesení i řízení,

které jeho vydání předcházelo. Poté dospěl k následujícím závěrům.

9. Zmíněné rozhodnutí bylo vydáno v rámci trestního řízení vedeného proti obviněnému M. F. pro pokus zvláště závažného zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit stručně řečeno tím, že dne 1. 7. 2024, krátce po 9:00 hodině vystřelil z krátké střelné zbraně na hlavu poškozeného J. S. střelu menší ráže a způsobil mu střelné poranění obličeje v podobě těžkého poranění s možným ohrožením života, udušením při vdechnutí krve, přičemž následně byla poškozenému poskytnuta odborná lékařská pomoc a podrobil se operaci a vyjmutí střely z čelistní oblasti. V posuzované věci byl v pozici svědka vyslechnut poškozený J. S. a po jeho výslechu policejní orgán předložil spis okresnímu soudu s poukazem na to, že při svém výslechu poškozený uvedl, že žádá ustanovení zmocněnce a podle názoru policejního orgánu má zároveň postavení zvláště zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů, jakožto oběti násilného činu s rizikem sekundární újmy nejen pro specifický vztah k pachateli.

10. Okresní soud pak na podporu uvedeného závěru jen stručně uvedl, že poškozený má postavení zvláště zranitelné oběti a jakožto oběť trestného činu, který zahrnoval násilí, je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy s ohledem na vztah k osobě podezřelé.

11. Po seznámení s obsahem výpovědi poškozeného i dalším obsahem předloženého spisu však dospěl krajský soud závěru, že dosud shromážděné podklady nijak přesvědčivě neprokazují, že by na straně poškozeného mělo vyvstat zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy, ani v čem by takové nebezpečí mělo spočívat. Ve své výpovědi poškozený podrobně popsal vzájemné vztahy mezi ním a obviněným, uvedl, že se znají dlouhou řadu let, společně pracovali při provádění zednických prací. Poškozený popisoval chování obviněného a to, jak obviněný požívá alkohol. Motivem činu pak mělo být podezření obviněného, že právě poškozený ho připravil o zaměstnání, respektive zavinil jeho propuštění z práce, na základě oznámení o požívání alkoholu obviněným. Na výslovný dotaz týkající se jejich vzájemného soužití poškozený uvedl, že u obviněného měl jen pár věcí, občas u něj přespál, nebydlel tam trvale. Poškozený později nastoupil na pracovní pozici, kterou původně zastával obviněný. Poškozený také uvedl, že si chování obviněného vysvětluje tím, že se chová jako blázen a že nepatřičně jednal pod vlivem alkoholu. Popřel, že by mu obviněný někdy v minulosti vyhrožoval.

12. Z obsahu spisu zároveň vyplývá, že sám poškozený je osobou, která se účastnila jiných incidentů a dopouštěla se sama na jiných osobách násilí. V minulosti byl poškozený pravomocně odsouzen za přečin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci podle § 352 odst. 2 tr. zákoníku, za přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a násilným způsobem se projevoval pod vlivem alkoholu.

13. Každá oběť je per se zranitelná, a proto vyžaduje citlivé a starostlivé zacházení. Přesto existují oběti, které jsou zvláště zranitelné, pokud jde o nebezpečí způsobení druhotné újmy, nebo mohou být zavražďovány pachatelem trestného činu. Některé oběti jsou pak zvláště náchylné k prohloubení svého stresu a citového zranění samotnou účastí v trestním řízení, například při výslechu. Tyto oběti potřebují speciální opatření, aby nebezpečí další viktimizace bylo omezeno na minimum. Vymezení zvláště zranitelných obětí je nesnadné. Zranitelnost může vyplývat z osobní charakteristiky oběti nebo z povahy či typu trestného činu, ze životní situace, v níž se nachází apod.

14. Postavení zvláště zranitelné oběti nelze založit pouze na skutečnosti, že se obviněný měl dopustit na poškozeném násilného trestného činu a měl mu způsobit vážnější zranění. Tato kategorie je založena na individuálním posouzení každého konkrétního případu. To tedy znamená, že nikoliv každá oběť trestného činu spadajícího do této kategorie bude zvláště zranitelnou (GRIVNA, T. a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 29, marg. č. 32.)

15. Vztah mezi obviněným a poškozeným odpovídal běžnému kamarádskému vztahu a ani okresní

soud nijak nevysvětlil, v čem by mělo spočívat případné zvýšení nebezpečí způsobení druhotné újmy. Sám poškozený je osobou, která má zkušenosti s trestním řízením, sám byl v minulosti za násilnou trestnou činnost pravomocně odsouzen, ani z jeho výpovědi nevyplývají okolnosti, které by prokazovaly možné zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy vlivem vztahu poškozeného k obviněnému.

16. S ohledem na uvedené tak dospěl krajský soud k závěru, že dosud shromážděné podklady neosvědčují, že by bylo namístě nahlížet na poškozeného jako na zvlášť zranitelnou oběť ve smyslu zákona o obětech trestných činů. S ohledem na uvedené tak nebyl ani důvod ustanovit poškozenému zmocněnce ve smyslu § 51a odst. 4 tr. ř.

17. K věci nutno uvést, že sám poškozený ani nepožádal o přiznání nároku na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně. Pokud by takovou žádost podal, neboť mu byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma, musel by osvědčit, že nemá dostatek prostředků na to, aby si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce. Takový návrh by musel být předkládán soudu postupem popsaným v § 51a odst. 1, 3 tr. ř., tedy prostřednictvím státního zástupce, a bylo by na poškozeném, aby svůj požadavek a finanční tíseň osvědčil. K návrhu by se musel před rozhodnutím vyjádřit i státní zástupce. V případě podání takovéto formální žádosti zmíněným postupem by pak přicházelo v úvahu jiné rozhodování okresního soudu ve smyslu § 51a odst. 1 tr. ř.

18. Prozatím byl okresnímu soudu předložen jen podnět policejního orgánu, který zaujal názor, že na poškozeného je třeba nahlížet jako na zvlášť zranitelnou oběť. S tímto názorem se však krajský soud nemohl ztotožnit, a proto rozhodnutí, jímž byl poškozenému ustanoven zmocněnec jako zvlášť zranitelné oběti s odkazem na ustanovení § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů, zrušil, neboť dovodil, že ke zmíněnému postupu nebyly dány důvody.

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)